

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Етнологія»

Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	Соціальна антропологія
Кількість кредитів ЄКТС	5
Тривалість викладання	2 семестр, 3 та 4 чверті
Заняття:	
Лекції	2 години на тиждень
Практичні заняття	1 година на тиждень
Мова викладання	українська
Кафедра, що викладає	історії та політичної теорії

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=2857>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: електронна пошта

	Зимницька Світлана Павлівна
	Посада: асистент кафедри історії та політичної теорії
	Вчений ступінь: кандидат історичних наук
	Персональна сторінка: https://ipt.nmu.org.ua/ua/spivr/zimnitskaja.php
	Е-mail: Zymnytska.S.P@nmu.one
	Кабінет: 1/63

1. Анотація курсу

Курс орієнтований на ознайомлення студентів освітньої програми «Соціальна антропологія» із сучасною етнічною картою світу, особливостями матеріальної та духовної культури різних етносів загалом, та українського народу зокрема.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування у студентів системного знання про сучасну етнічну карту світу, особливості матеріальної та духовної культури різних етносів; вивчення і засвоєння студентами питань про походження й етнічну історію українського народу, формування специфічних особливостей традиційного побуту, матеріальної та духовної культури в окремих регіонах України.

Завдання курсу:

- подати студентам системні, комплексні знання з проблем етнології народів світу, методики проведення етнографічних досліджень;
- ознайомити студентів з етнічною історією народів Європи, Австралії, Океанії, Африки, Америки та Азії;
- розвинути навички збору та фіксації матеріалів етнографічного дослідження;

- показати етапи та особливості формування території України, етнічний склад та мовну структуру населення, простежити матеріальну і духовну культуру українського народу.

3. Результати навчання

- мати навички ідентифікації та інтерпретації культурних елементів, як визначальних складових соціальних процесів;
- вміти виявляти особливості полікультурних, поліетнічних суспільств та враховувати їх у професійній діяльності;
- застосовувати наукові методи пізнання задля розуміння потреб та інтересів суспільних груп;
- мати навички міжкультурної комунікації у різних суспільних сферах.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

1. Вступ. Етнологія як наука, її засади й особливості.

Поняття, предмет і завдання етнології. Становлення етнології як науки. Методика та методи етнологічних досліджень. Місце етнології в системі гуманітарних наук.

2. Розвиток етнології як науки. Основні етнологічні школи і напрями.

Нагромадження етнографічних знань в античні часи та середньовіччя. Розвиток етнографічних знань у новий і новітній період. Еволюціонізм. Антиеволюціонізм: дифузійнізм, соціологічна школа. Функціоналізм і структуралізм.

3. Основні поняття етнології.

Поняття «етнос», «плем'я», «народ», «нація». Субетноси. Основні риси розмежування етносів.

4. Класифікація етносів.

Географічна класифікація. Антропологічна класифікація. Релігійна класифікація. Етнолінгвістична класифікація. Класифікація за господарсько-культурними типами.

5. Народи Австралії та Океанії.

Історико-культурні райони Австралії та Океанії та їх етнічний склад. Австралійська провінція, побут австралійських аборигенів. Океанська провінція: Меланезійська історико-етнографічна область; Мікронезійська історико-етнографічна область; Полінезійська історико-етнографічна область.

6. Характеристика народів Азії. Народи Західної (Передньої) Азії.

Загальна характеристика азійського регіону та його народів. Особливості матеріальної і духовної культури. Характеристика народів Західної Азії та їх етнічна історія. Сучасний етнічний склад держав регіону. Господарство Західної Азії.

7. Народи та країни Африки.

Загальна характеристика африканського континенту. Расовий, етнолінгвістичний та релігійний склад населення. Етногенез та етнічна історія Африки. Історико-культурні особливості африканських народів: Історико-етнографічна область Північної та Північно-Східної Африки; Історико-етнографічна область Південно-Східної Африки; Західносуданська історико-етнографічна область; Аборигено-Африканська історико-етнографічна область; Європейсько-Африканська історико-етнографічна область. Розпад колоніальної системи в Африці. Сучасні етнічні процеси на африканському континенті.

8. Корінні народи Америки.

Антропологічна та етнолінгвістична характеристика народів Америки. Корінні народи Америки: ескімоси, алеути. Державні об'єднання доколумбової Америки: ацтеки, майя,

інки. Особливості колонізації Північної Америки європейцями та формування її сучасного етнічного складу.

9. Розвиток української етнології.

Комплекс проблем, які вивчає українська етнологія. Періодизація розвитку української етнології: період накопичення етнографічних знань; розвиток регіональної етнографії, формування місцевих і народознавчих центрів; розвиток окремого напрямку – української фольклористики; українська етнологічна наука ХХ ст., діяльність народознавчих установ; розвиток української етнологічної науки на сучасному етапі.

10. Історико-етнографічне районування України.

Етнографічне районування України. Центрально-Східний (Південно-Східний) регіон. Північний регіон (Полісся). Західний (Південно-Західний) регіон. Етнографічні групи українського народу.

11. Види і методи польових досліджень.

Етапи експедиційної роботи: підготовчий, основний, підсумковий. Особливості здійснення наукових спостережень у польових умовах. Опитування населення (загальна характеристика). Фіксація речових матеріалів. Збір етнографічних колекцій. Методика пошуку і відбору інформаторів, знайомство. Правила роботи з інформатором. Завершальний етап роботи з інформатором.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Етнологічні школи і напрями кінця ХІХ – ХХІ ст.
2. Народи Європи
3. Народи Південної Азії
4. Етнічні процеси в сучасному світі
5. Етнічний склад населення України. Українці за кордоном
6. Традиції та вірування українців
7. Сімейні відносини та родинна обрядовість

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Office365.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувач вищої освіти може отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів за теоретичною та практичною частиною складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за практичну частину (оцінюється максимально у 60 балів) та за теоретичну частину (оцінюється максимально у 40 балів). Практична частина включає оцінювання відповідей на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань. Теоретична частина включає оцінювання підсумкової контрольної роботи. Загалом за поточною успішністю здобувач вищої

освіти може набрати 100 балів.

6.3. Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку). Диференційований залік відбувається у формі письмової роботи за програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів за залік: 100.

6.4. Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю:

100% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь правильна, обґрунтована, осмислена, засвідчує вільне володіння матеріалом;

80% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь правильна, проте містить окремі несуттєві неточності;

60% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь містить суттєві неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена;

40% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь неповна, містить грубі помилки;

20% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь фрагментарна, містить окремі правильні елементи;

0% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь відсутня.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка». <https://inlnk.ru/xvgyx>.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту і бути зареєстровані на дистанційний курс «Етнологія» (<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=2857>).

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Етнологія» (<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=2857>).

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту або на форум дистанційного курсу.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності

поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватися дистанційно – в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office365), які буде розіслано на скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Етнологія».

8. Рекомендовані джерела інформації

РЕКОМЕНДОВАНІ ПІДРУЧНИКИ І НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

1. Дністрянський М.С. Етногеографія України. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 232 с.
2. Глушко М.С. Методика польового етнографічного дослідження: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.
3. Лозко Г.С. Етнологія України. – К., 2004.
4. Макарчук С.А. Етнічна історія України: Навч. посіб. / С.А. Макарчук. – К.: Знання, 2008.
5. Савчук Б., Кафарський В. Вступ до етнології. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003.
6. Сегеда С. Антропологія. – К., 2001.
7. Тиводар М.П. Етнологія: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 2004.
8. Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2007. – 400 с.
9. Українська етнологія: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / За ред. В.К.Борисенко. – К.: Либідь, 2007.
10. Хоптяр Ю.А. Етнологія. Навчальний посібник. – К., 2008.
11. Хрящевська Л.М. Загальна та українська етнологія: навчальний посібник. – Миколаїв: Іліон, 2012. – 120 с
12. Юрій М.Ф. Етнологія. Навчальний посібник. – К., 2006.

СЛОВНИКИ І ДОВІДНИКИ

13. Абетка етнополітолога / Ю. Римаренко та ін. – К., 1996.
14. Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
15. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В. Литвин, В. Гусєв, А. Слюсаренко та ін. – К.: Вища школа, 2002.

16. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького; Редкол.: Ю.І.Римаренко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра: Генеза, 1996.
17. Шаповал Л.І. Словник етнографічних (етнологічних) понять і термінів: Довідник / Л.І. Шаповал. – Полтава, 2009. – 268 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

18. Білан М. Українській стрій / М.С. Білан, Г.Г. Стельмащук; Львівська нац. академія мистецтв. – 2-ге вид. – Львів : Апріорі, 2011. – 314 с. : іл.
19. Врочинська Г.В. Українські народні жіночі прикраси ХІХ–ХХ століть: монографія / Г.В. Врочинська. – К.: Родовід, 2008. – 232 с.: іл.
20. Герасько М. Вбрання українців як явище традиційної культури / М. Герасько // Етнічна історія народів Європи. – 2014. – Вип. 44. – С. 30–36. 54.
21. Глушко М. Народний одяг українців (загальні аспекти виникнення і розвитку) / Михайло Глушко // Історія народної культури українців: навч. посіб. / Михайло Глушко. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – С. 311–346.
22. Гобсбаум Е. Винайдення традиції. – К.: Ніка-Центр, 2005.
23. Гримич М. В. Метод, методика та методологія в сучасній етнологічній науці // Етнічна історія народів Європи. – 2006. – Вип. 21. – С. 5–9.
24. Данилюк А.Г. Традиційна архітектура регіонів України. Полісся: монографія. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 147 с.
25. Камінська Н.М. Костюм в Україні від епохи Київської Русі до ХХІ століття / Н.М. Камінська., С.І. Нікуленко. – Харків: Золоті сторінки, 2004. – 207 с.
26. Кафарський В. Нація і держава: Культура. Ідеологія. Духовність. - Івано-Франківськ, 1999.
27. Маруховська О. Врегулювання етнополітичних конфліктів: наука чи мистецтво // Віче. – 1998. – № 1.
28. Наулко В. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українського народу // Культура і побут населення України. – К., 1991.
29. Національні меншини країн Європейського Союзу в контексті інтеграційних процесів. – Львів, 2002.
30. Перетокін А.Г., Аксьонов М., Очеретько М. Традиційна українська садиба в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Вісник Придніпровської державної академії будівництва і архітектури. – 2016. – № 7 (220). – С. 45-54.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

31. Етнографія. Науково-популярний ресурс, присвячений українській традиційно-побутовій культурі – <http://ethnography.org.ua/>
32. Інститут народознавства НАН України. Публікації – <https://www.nas.gov.ua/UA/Org/publication/books/Pages/default.aspx?OrgID=0000288>
33. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України – <http://www.etnolog.org.ua/>
34. Науковий журнал «Народна творчість та етнологія» – <https://nte.etnolog.org.ua/>
35. Український історичний журнал – <http://uhj.history.org.ua/uk>